



حقوق تجارت برای مدیران

(بخش اول)

دکتر سید محمد جواد میرطاهر

مقدماتی بر حقوق تجارت

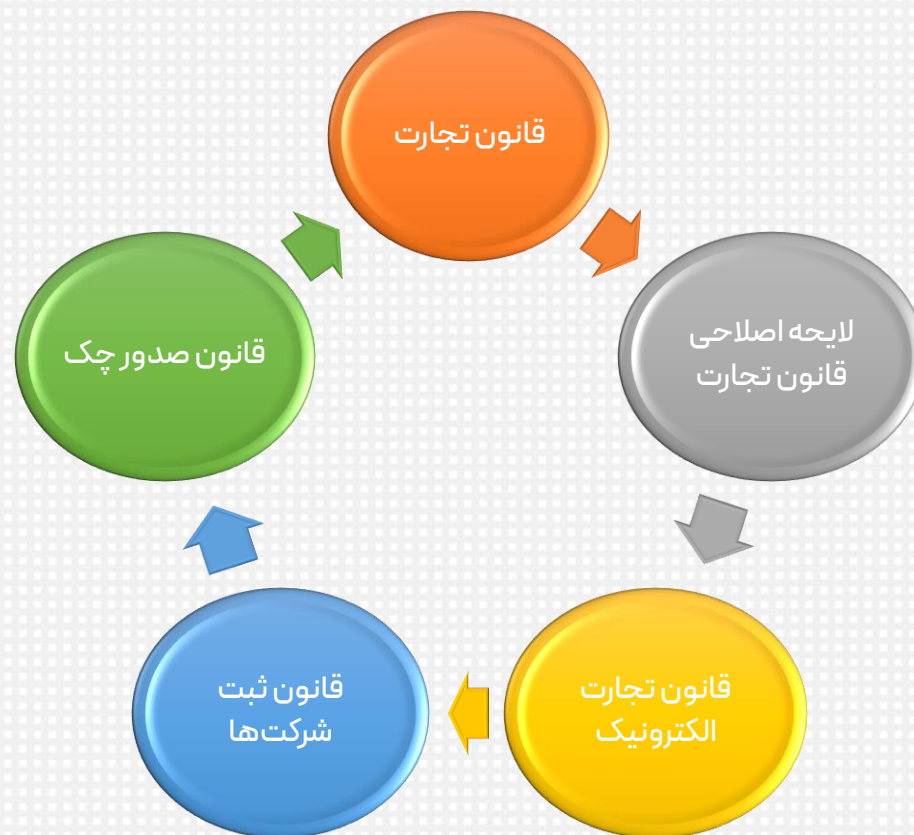
- معرفی حقوق تجارت و کلیات آن
- انواع معاملات و اعمال تجاری
- الزامات حرفه‌ای تاجر
- شرکت‌های تجاری و انواع آن

معرفی حقوق تجارت و کلیات آن

- حقوق تجارت مجموعه قواعدی است که روابط بازرگانان و اعمال تجاری را بررسی و تنظیم میکند. برخلاف حقوق مدنی که روابط همه افراد جامعه را شامل می‌شود، حقوق تجارت به وضع قواعدی ویژه برای تجار و اعمال تجاری می‌پردازد، به همین جهت در مواردی که راه حل صریحی در حقوق تجارت پیش‌بینی نشده باشد به قواعد حقوق مدنی مراجعه می‌شود.

ابعاد بیشتر این تعریف در ادامه توضیح داده می‌شود.

معرفی حقوق تجارت و کلیات آن



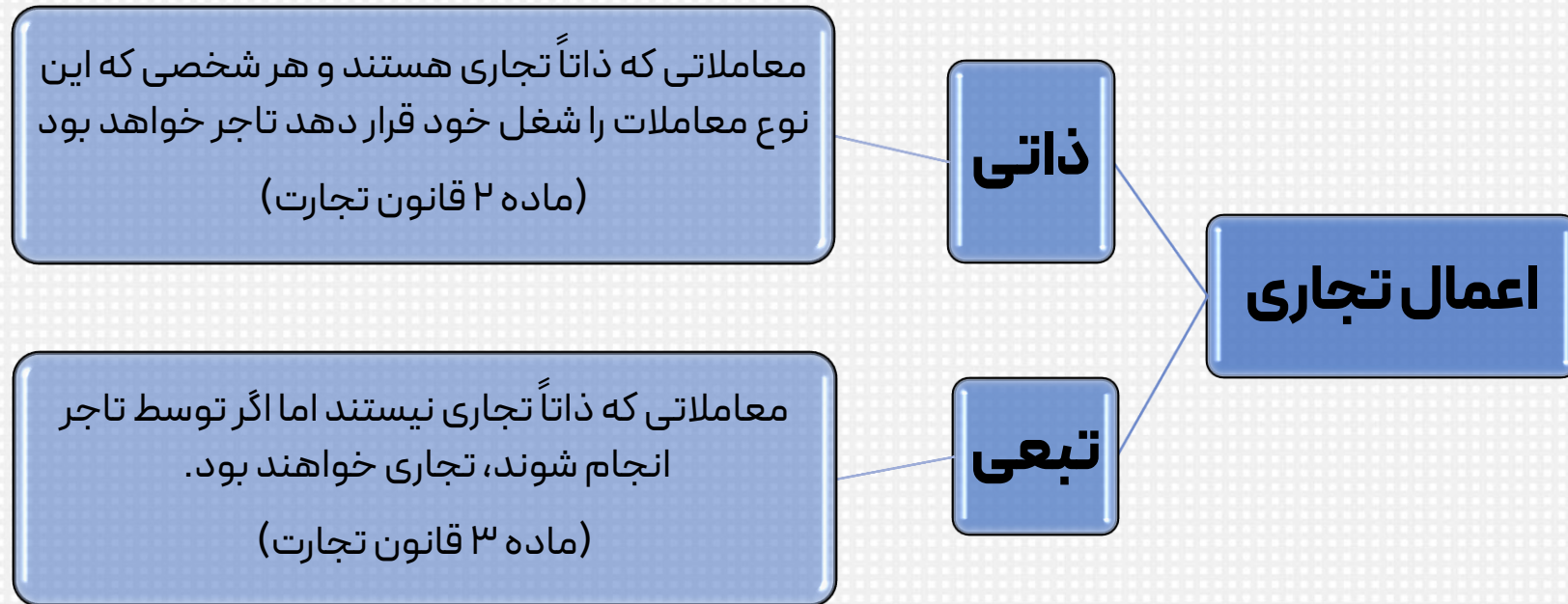
معرفی حقوق تجارت و کلیات آن

- **قانون تجارت:** این قانون در ۱۳ اردیبهشت ماه ۱۳۱۱ در ۶۰۰ ماده توسط مجلس شورای ملی تصویب شد و اصول مربوط به معاملات تجاری، دفاتر تجاری، اسناد تجاری و چک، دلالتی، حق العمل کاری، قرارداد حمل و نقل، قائم مقام تجاری و سایر نمایندگان تجاری، ضمانت، ورشکستگی، اسم تجاری و شخصیت حقوقی را بیان می‌کند. برای تدوین این قانون بیشتر به قانون تجارت بلژیک و فرانسه مراجعه شده است.
- **لایحه اصلاحی قانون تجارت:** در سال ۱۳۴۷ مقررات بخش شرکت‌های سهامی قانون تجارت اصلاح و در ۳۰۰ ماده مقررات جدیدی برای شرکت‌های **سهامی عام و خاص** وضع گردید.
- **قانون تجارت الکترونیک:** این قانون مجموعه اصول و قواعدی است که برای مبادله آسان و ایمن اطلاعات در واسط‌های الکترونیکی و با استفاده از سیستم‌های جدید ارتباطی به کار می‌رود و در هفده بهمن ۱۳۸۲ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید.
- **قانون ثبت شرکت‌ها:** این قانون اصول کلی ثبت شرکت‌ها را بیان نموده و در ۲ خرداد ۱۳۱۰ به تصویب رسیده است و پس از انقلاب نیز آیین‌نامه‌های متناسب با آن تدوین شده است.

معرفی حقوق تجارت و کلیات آن

- **قانون صدور چک:** این قانون که در ۲۳ ماده انواع چک و چگونگی صدور آن‌ها را بیان می‌کند و مقرراتی شایسته در مورد شرایط متخلفین از این مواد را در برن دارد، در سال ۱۳۵۵ به تصویب مجلس شورای ملی رسیده است سپس قانون «اصلاح موادی از قانون صدور چک مصوب تیر ماه ۱۳۵۵» در تاریخ ۱۳۷۲/۸/۱۱ به تصویب مجلس شورای اسلامی و در تاریخ ۱۳۷۲/۸/۱۹ به تأیید شورای نگهبان رسیده است؛ و بعد از این قانون «اصلاح موادی از قانون صدور چک» مصوب ۱۳۸۲/۶/۲ در متن اصلاح، الحاق و تلفیق گردیده است.

انواع معاملات و اعمال تجاری



انواع معاملات و اعمال تجاری

خرید یا تحصیل هر نوع مال منقوض به قصد فروش یا اجاره اعم از اینکه تصرفاتی در آن شده یا نشده باشد.



تصدی به حمل و نقل از راه خشکی یا آب یا هوا به هر نحوی که باشد.



هر قسم عملیات دلالی یا حق العمل کاری (کمیسیون) و یا عاملی و همچنین تصدی به هر نوع تأسیساتی که برای انجام بعضی امور ایجاد می شود. از قبیل تسهیل معاملات ملکی یا پیدا کردن خدمه یا تهیه و رسانیدن ملزومات.



**اعمال تجاری ذاتی
(ماده ۲ قانون تجارت)**

تأسیس و به کار انداختن هر قسم کارخانه مشروط بر اینکه برای رفع حوائج شخصی نباشد.



تصدی به عملیات حراجی.



انواع معاملات و اعمال تجاری

تصدی به هر قسم نمایشگاه‌های عمومی



هر قسم عملیات صراف‌ی و بانکی



معاملات برواتی اعم از اینکه بین تاجر یا غیر تاجر باشد



اعمال تجاری ذاتی
(ماده ۲ قانون تجارت)

عملیات بیمه بحری و غیر بحری



کشتی‌سازی و خرید و فروش کشتی و کشتیرانی داخلی یا خارجی و
معاملات راجعه به آنها



انواع معاملات و اعمال تجاری

کلیه معاملات بین تاجر و کسبه و صرافان و بانک‌ها



کلیه معاملاتی که تاجر یا غیر تاجر برای حوائج تجارتی خود می‌نماید



اعمال تجاری تبعی
(ماده ۳ قانون تجارت)

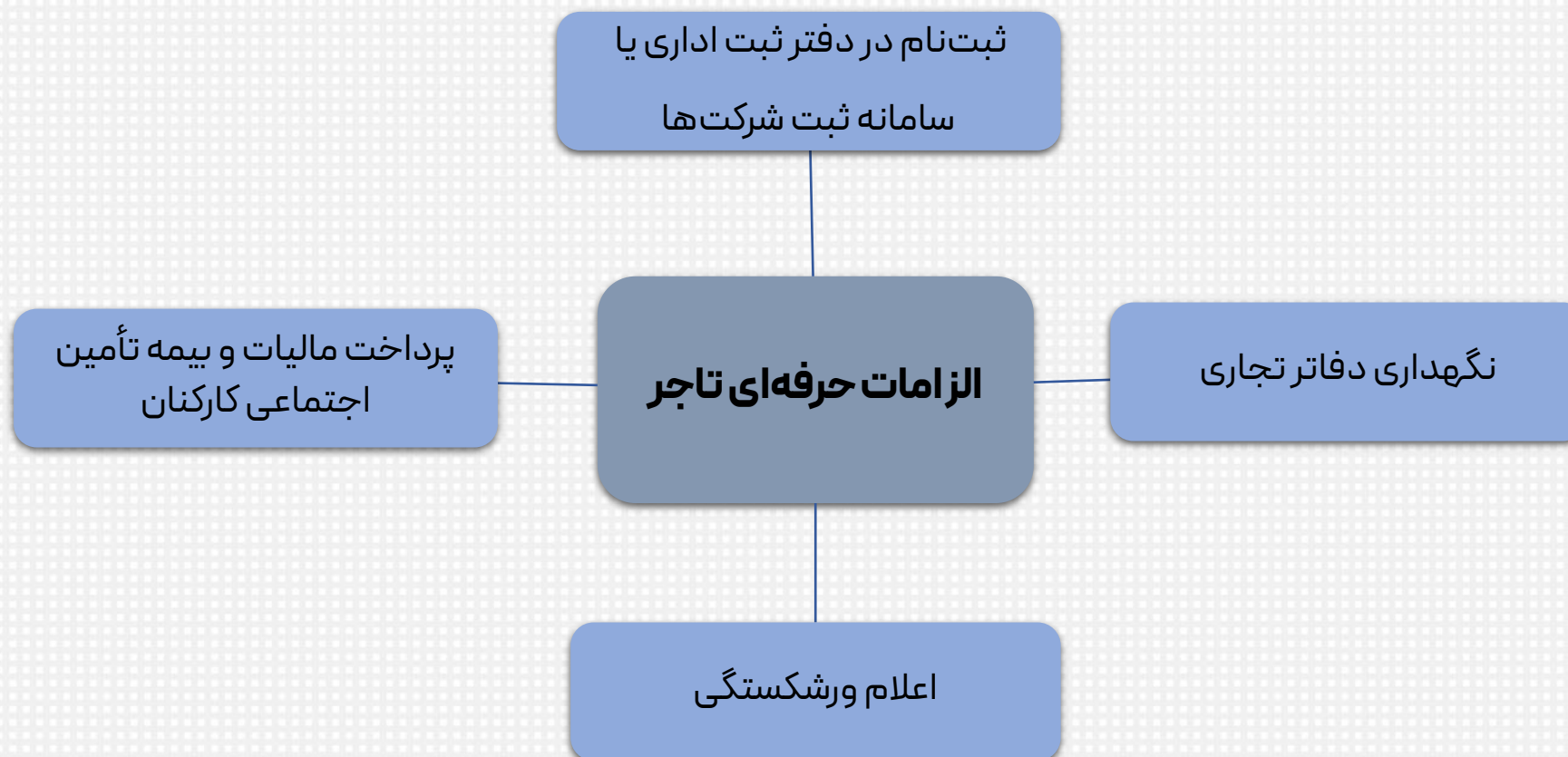
کلیه معاملاتی که اجزاء یا خدمه یا شاگرد تاجر برای امور تجارتی ارباب خود می‌نماید



کلیه معاملات شرکت‌های تجارتی



الزامات حرفه‌ای تاجر



الزامات حرفه‌ای تاجر

ثبت‌نام در دفتر ثبت اداری یا
سامانه ثبت شرکت‌ها

اولین اقدامی که هر تاجر باید انجام دهد ثبت شرکت است که دال بر تاجر بودن شخص است. البته ثبت باعث تاجر شدن شخص نمی‌شود و صرفاً آماره‌ای بر تاجر بودن وی دارد.

نگهداری دفاتر تجاری

تاجر باید تمامی دفاتر از جمله دفتر روزنامه، دفتر کل، دفتر دارایی و دفتر کپی به مدت ۱۰ سال نگهداری کند و این دفاتر علیه وی سندیت دارند. عدم نگهداری دفاتر جرم محسوب می‌شود و در صورت ورشکستگی تاجر، ورشکسته به تقصیر اعلام می‌شود.

اعلام ورشکستگی

تاجر در صورت ورشکستگی باید سریعاً اعلام ورشکستگی نماید.

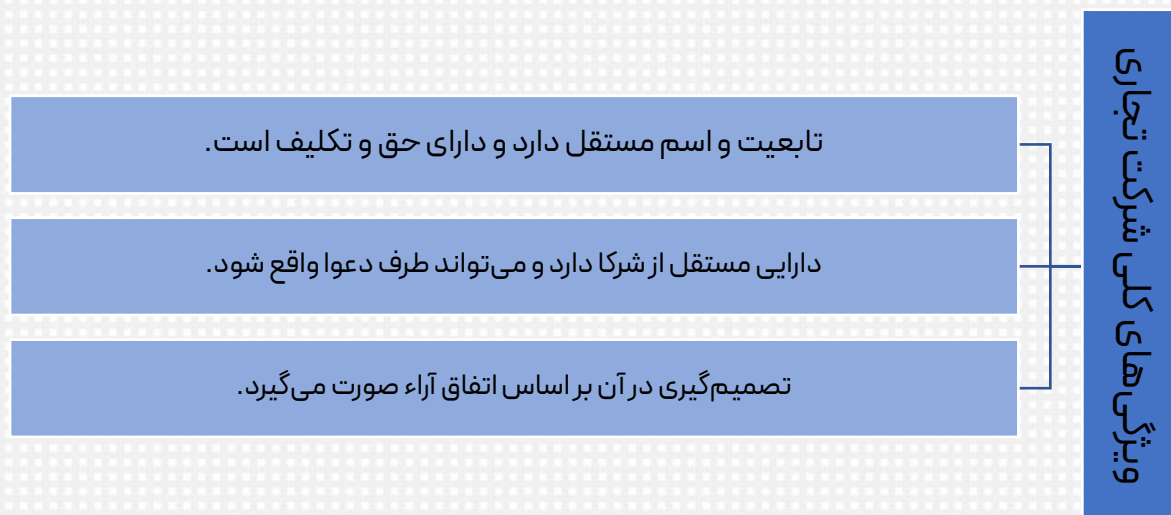
پرداخت مالیات و بیمه تأمین اجتماعی کارکنان

این وظایف از سایر الزامات حرفه‌ای تاجر هستند که همواره باید مورد توجه قرار بگیرند. در این موارد اداره دارایی سازمان امور مالیاتی و اداره رفاه سازمان تأمین اجتماعی نقش آفرینی می‌کنند.

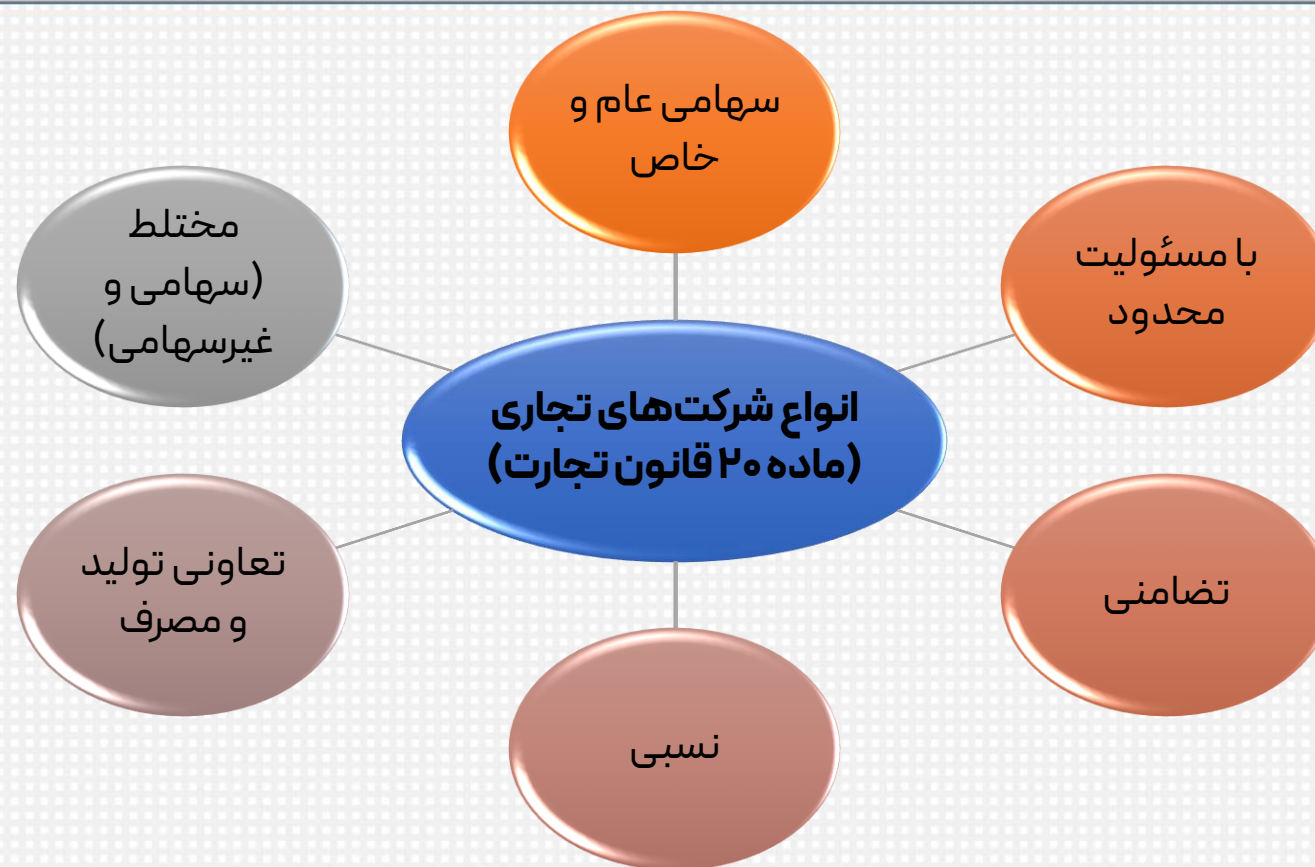
شرکت‌های تجاری و انواع آن

• تعریف شرکت تجاری

مشارکت دو یا چند نفر در یکی از قالب‌های پیش‌بینی شده در ماده ۲۰ قانون تجارت که برخلاف شرکت مدنی، دارای شخصیت حقوقی مستقل می‌باشد را شرکت تجاری می‌نامند.



شرکت‌های تجاری و انواع آن



شرکت‌های تجاری و انواع آن (سهامی)

شرکت سهامی شرکتی است که برای امور تجاری تشکیل و سرمایه آن به سهام تقسیم شده و مسئولیت صاحبان سهام محدود به سهام آنها است.

۱

شرکت سهامی صرف نظر از نوع عملیاتش یک شرکت تجاری محسوب می‌شود. در واقع این شرکت شکیلاً تجاری بوده و الزاماً از نظر موضوع فعالیت تجاری نیست. بنابراین مفاد قانون تجارت بر آن صدق می‌کند.

۴



شرکت سهامی عام دارای دو نوع است: سهام عام و سهام خاص

۲

در شرکت سهامی آن چیزی که اهمیت دارد سرمایه شرکت است نه اشخاص دارنده سهام شرکت.

۳

شرکت‌های تجاری و انواع آن (بامسئولیت محدود)

۱ شرکتی تجاری که هر یک از شرکاء به اندازه سرمایه خودشان در مقابل تعهدات شرکت مسئول هستند.
(ماده ۹۴ قانون تجارت)

۲ حداقل تعداد شرکاء در این نوع شرکت دو نفر می‌باشد و مدیر می‌تواند از بین شرکاء یا خارج از آنها انتخاب شود.

۳ اگر تعداد شرکاء بیش از ۱۲ نفر باشد، حتما باید مجمع عمومی برگزار شده و هیأت نظار داشته باشد و در غیر اینصورت اختیاری است.

۵ برخلاف شرکت سهامی، انتقال سهام شرکت به صورت اوراق تجاری ممکن نبوده و نیازمند تنظیم سند رسمی است و باید اکثریت شرکاء راضی بوده و یا فردی که سه ربع از دارایی شرکت را داراست موافق باشد.

۴ هر سال ۵٪ از سود شرکت به عنوان اندوخته قانونی الزامی باید کنار گذاشته شود.



شرکت‌های تجاری و انواع آن (تضامنی)

شرکت تضامنی شرکتی است که در تحت اسم مخصوصی برای امور تجاری بین دو یا چند نفر با مسئولیت تضامنی تشکیل می‌شود: اگر دارایی شرکت برای تأدیه تمام قروض کافی نباشد، هر یک از شرکاء مسئول پرداخت تمام قروض شرکت است. هر قراری که بین شرکاء برخلاف این ترتیب داده شده باشد در مقابل اشخاص ثالث کان لم یکن خواهد بود. (ماده ۱۱۶ قانون تجارت)

۱

سهم الشریکه در
یک شرکت
تضامنی قابل
نقل و انتقال به
غیر است.

۵



حداقل تعداد شرکاء در این نوع
شرکت دو نفر می‌باشد و مدیر
می‌تواند از بین شرکاء یا خارج از
آنها انتخاب شود.

۲

مسئولیت شرکاء در مقابل طلبکاران تضامنی و
نامحدود است ولی در مقابل هر شریک نسبی
است.

۴

در اسم شرکت باید عبارت تضامنی
بوده و در صورتی که اسم یک نفر
آورده شود باید عبارت «و شرکاء»
در اسم نیز بیاید.

۳

شرکتهای تجاری و انواع آن (نسبی)

۱ شرکت نسبی شرکتی است که برای امور تجاری در تحت اسم مخصوصی بین دو یا چند نفر تشکیل و مسئولیت هر یک از شرکاء به نسبت سرمایه ای است که در شرکت گذاشته.

۱

۵ مسئولیت شرکاء در این شرکت نامحدود است. اما نامحدود نسبت به سهم الشریکه نه مانند شرکت تضامنی.

۵



۲ حداقل تعداد شرکاء در این نوع شرکت دو نفر می باشد و لازمه بقای شرکت نیز می باشد.

۲

۴ وجه افتراق شرکت نسبی با شرکت تضامنی در این است که در شرکت تضامنی تمامی شرکاء در مقابل کل طلب طلبکار مسئول بوده ولی در شرکت نسبی هر فرد به اندازه سهم خود شریک می باشد.

۴

۳ مقررات راجع به تعداد شرکاء، اسم شرکت، زمان تشکیل، مدیران، نحوه تصمیم گیری، تقسیم سود انحلال در شرکت نسبی مشابه شرکت تضامنی است.

۳

شرکت‌های تجاری و انواع آن (مختلط)

شرکت مختلط سهامی شرکتی است که در تحت اسم مخصوصی بین عده شرکاء سهامی و یک یا چند نفر شریک ضامن تشکیل می‌شود. **شرکاء سهامی** کسانی هستند که سرمایه آنها به صورت سهام یا قطعات سهام متساوی‌القیمه در آمده و مسئولیت آنها تا میزان همان سرمایه است که در شرکت دارند. **شریک ضامن** کسی است که سرمایه او به صورت سهام در نیامده و مسئول کلیه قروضی است که ممکن است علاوه بر دارایی شرکت پیدا شود در صورت تعدد شریک ضامن مسئولیت آنها در مقابل طلبکاران و روابط آنها با یکدیگر تابع مقررات شرکت تضامنی خواهد بود.

۱

در شرکت مختلط سهامی وجود هیأت نظار امری ضروری است. این مسئله در شرکت مختلط غیرسهامی لازم نیست.

۴



شرکت مختلط غیرسهامی شرکتی است که برای امور تجارتي در تحت اسم مخصوصی بین یک یا چند نفر شریک ضامن و یک یا چند نفر شریک با مسئولیت محدود بدون انتشار سهام تشکیل می‌شود.

۲

مدیریت شرکت مختلط با شرکاء ضامن است و حداقل تعداد شرکاء ۳ نفر می‌باشد.

۳

شرکت‌های تجاری و انواع آن (تعاونی)

شرکت تعاونی شرکتی است از اشخاص حقیقی و یا حقوقی که به منظور رفع نیازمندی‌های مشترک و بهبود وضع اقتصادی و اجتماعی شرکاء از طریق خودیاری و کمک متقابل و همکاری آنان و تشویق به پس‌انداز، موافق اصولی که در این قانون مطرح است تشکیل می‌شود. (ماده ۲ قانون شرکت تعاونی)

۱

در شرکت تعاونی انتقال سهام هیچ محدودیتی نداشته و افرادی که سهام را می‌خرند باید شرایط عضویت در شرکت تعاونی را داشته باشند. این شرایط در ماده ۹ قانون شرکت تعاونی آمده است.

۵



هدف اصلی شرکت تعاونی مشارکت شرکاء برای تحصیل کالا و خدمات به قیمت ارزان و حذف واسطه بین تولیدکننده و مصرف‌کننده است.

۲

در شرکت تعاونی سرمایه شرکاء به میزان مساوی تقسیم می‌شود و سهم اعضا در تأمین سرمایه شرکت برابر بوده و حداقل باید ۵۱٪ از سرمایه اعضا در اختیار شرکت قرار بگیرد. هر نفر نیز جدای از سرمایه فقط یک رأی دارد.

۴

تعاونی تولید با هدف به کاربردن مشاغل شرکا جهت تولید و فروش اجناس و تعاونی مصرف جهت فروش اجناس ضروری برای زندگی ایجاد می‌شود.

۳